

Pien Chung

Nationaal
Beiaardmuseum
Asten

Set van negen bellen van het type *Yongzhong* met de twee voetsteunen
China, Westelijke Han-Dynastie (206 voor Chr. - 9 na Chr.). Terracotta bellen:
min. 18 x 16 x 31 cm, max. 24,5 x 22 x 37 cm; rammen: 35 x 18 x 16 cm
Herkomst: Vandervan & Vandervan Oriental Art, 's-Hertogenbosch

Een ram als drager van
het verdwenen frame

Dankzij de steun van de Vereniging Rembrandt kon het Nationaal Beiaardmuseum een hiaat in zijn collectie opvullen. Eindelijk kan de volledige geschiedenis van klok en klokkenspel in de Chinese Oudheid van de Shang-dynastie (ca 1600-1046 voor Chr.) tot en met de Han-Dynastie (206 voor Chr. - 220 na Chr.) getoond worden.

De jaarlijkse rondgang op de TEFAF in Maastricht hoort niet alleen voor vele verzamelaars van Oude en Nieuwe kunst tot een hoogtepunt van het jaar, maar ook vele musea gaan hier de markt verkennen. Voor het Nationaal Beiaardmuseum met zijn gevarieerde collectie klokken, bellen en beiaarden uit alle tijden en streken is er soms ook iets te vinden. Op de TEFAF 2005 was in de stand van Vandervan & Vandervan Oriental Art uit 's-Hertogenbosch iets zeer bijzonders tentoongesteld. Op een plank stonden achter elkaar negen bellen en twee voetstukken uit de Chinese Oudheid. Bij elkaar vormt dit een klokkenspel met de bijbehorende restanten van het frame, in de vorm van rammen die eens als steun dienden voor de constructie waar de bellen in hingen. Vergelijkbare klokkenspelen van brons, bestaande uit een reeks bellen zonder klepel, werden in oude Chinese ceremonies gebruikt om ritme aan te geven tijdens diverse rites. De bellen en rammen van deze *Pien Chung* zijn echter niet van brons gemaakt, doch uit terracotta vervaardigd.

TERRACOTTA

Terracotta als materiaalkeuze laat duidelijk zien dat dit ensemble uit een periode stamt waarin grafgraven als deze niet meer uit het dure brons werden vervaardigd. Ze hoefden immers in het graf niet daadwerkelijk gebruikt te kunnen worden. Vanaf de periode van Strijdende Staten (475-221 voor Chr.) probeerde men de doden in het hiernamaals objecten uit hun eigen omgeving in terracotta mee te geven. Dat dit alleen bij vooraanstaande mensen als vorsten of zeer hoge ambtenaren mogelijk was, moge duidelijk zijn. Een uitstekend voorbeeld is het graf van de in 210 voor Chr. overleden eerste keizer van China, Qin Shi Huan, die niet alleen zijn leger uit terracotta in het graf meenam, maar ook een kopie van zijn paleis in zijn tombe liet namaken, bestemd voor de eeuwigheid.¹

De datering in de tijd van de Westelijke Han-Dynastie (206 voor Chr. - 9 na Chr.) wordt nog bevestigd door een thermoluminescentie-analyse. Bij deze dateringmethode wordt een monster van het object planmatig verhit. Door de sterkte van het ontstane zwakke lichtsignaal te meten kan de leeftijd van het object bepaald worden.

In de periode Shang (ca 1600-1046 voor Chr.) waren die klokken altijd in brons gegoten, aan het einde van de periode Chou vindt men ook al bellen uit het vervangend materiaal aardewerk. Dit klokkenspel uit de Han-periode laat een continuïteit zien van het gebruik van deze bellen

Een van de negen
bellen uit terracotta.

De *pien chung* in de
gereconstrueerde opstelling

tot in de begintijd van het in 221 voor Chr. opgerichte keizerrijk. De bellen zijn precies in dezelfde vorm en dezelfde decoratie vervaardigd als hun bronzen tegenhangers. Ze zijn bovendien bijzonder fraai en zéér gaaf bewaard gebleven.

VERSIERINGEN

Kenmerkend voor deze bellen van het type *Yongzhong* – een hangende klok zonder klepel die aan een steel hangt – zijn de vier maal negen nippels op de flank die afgewisseld worden door gestileerde draken. De vorm van deze klokken gaat terug tot ongeveer 1500 voor Chr., de tijd van de Shang-dynastie. Die vorm draagt dan ook een zeker tijdloos karakter, hetgeen kennelijk teruggevoerd kan worden tot een visueel verantwoorde keuze toen dit type klokken voor het eerst in brons werd gemaakt. Het zegt ook iets over de waarde van de traditie in de Chinese vormgeving. Daarbij moet opgemerkt worden, dat de vorm zeker niet op muzikale gronden is gekozen. Dat is alleen bij Westerse klokken het geval omdat daarin met de muzikale structuur van de boventonen rekening gehouden moet worden. Zulks is niet het geval in het Oude China waar slechts voor de grondtoon, dus de laagste toon in een klok, belangstelling bestond.²

Op grond van de materiaalkeuze vertegenwoordigen deze bellen een duidelijke periode in de kunstgeschiedenis van China. Al tijdens de Periode van de Strijdende

Staten en ook later tijdens de Han-dynastie werd het brons enigszins op de achtergrond gedrongen en verschenen prachtige voorwerpen in aardewerk. Beroemd zijn de zogenoemde Han-paardjes en andere sierlijke graffiguren. De hier besproken bellen passen geheel in die traditie, juist omdat ze evenals ander aardewerk door hun prachtige afwerking een genot zijn om naar te kijken.

Een prachtige aanwinst dus voor het Nationaal Beiaardmuseum dat, dankzij een royale bijdrage van de Vereniging Rembrandt, in staat was deze unieke set voor de collectie aan te schaffen ♦

Rainer Schütte

Conservator Nationaal Beiaardmuseum

Noten

1. Het beroemde terracotta leger van Xi'An dat in 1976 werd opgegraven. Zie: Lothar Ledderose, *Ten Thousand Things. Module and Mass production in Chinese Art*, Princeton 1998, pp. 61-68.
2. Meer over de muzikale aspecten in: André Lehr, *Klokken en klokkenspelen in het Oude China tijdens de Shang- en Chou-Dynastie*, Astén 1985.